

G E M E E N T E
RIDDERKERK

Uitgangspuntennotitie Erfgoed Ridderkerk

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Colofon	5
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Doel van de Uitgangspuntennotitie.....	6
1.3 Waarom kiezen we voor de term erfgoed?	6
1.4 Leeswijzer	7
2 Gemeentelijk ambitieniveau archeologiebeleid	8
2.1 Inleiding.....	8
2.2 Variant 1: Het volgen van provinciaal beleid.....	8
2.2.1 Kenmerken.....	8
2.2.2 Werkwijze.....	8
2.2.3 Aandachtspunten	8
2.3 Variant 2: Beleid op basis van een gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	9
2.3.1 Kenmerken.....	9
2.3.2 Werkwijze.....	9
2.3.3 Aandachtspunten	9
2.3.4 Eerder opgesteld gemeentelijk archeologisch beleid.....	10
2.4 Variant 3: Beleid voor optimale archeologische waarden	10
3 Monumentenbeleid.....	11
3.1 Inleiding.....	11
3.2 Variant 1: Invoering subsidie voor gemeentelijke monumenten.....	11
3.2.1 Kenmerken.....	11
3.2.2 Aandachtspunten	11
3.3 Variant 2: Behouden zonder extra investering	12
3.3.1 Kenmerken.....	12
3.4 Variant 3: Intrekking gemeentelijke monumentenlijst	12
3.4.1 Kenmerken.....	12
3.4.2 Aandachtspunten	12
4 Erfgoedcommissie.....	13
4.1 Inleiding.....	13
4.1.1 Wijziging Monumentenwet 1988	13
4.1.2 Verplichte adviesaanvraag	14
4.2 Hoe gaat het nu dan?	14
4.3 Oude Monumentencommissie Ridderkerk.....	14
4.4 Variant 1: Formaliseren zoals het nu gaat	14
4.4.1 Algemene omschrijving commissie welstand en monumentencommissie BAR	14
4.4.2 Wat moet er gebeuren?	15
4.5 Variant 2: Aansluiten bij centrale DSL-monumentencommissie Zuid- Holland.....	15
4.5.1 Algemene omschrijving centrale DSL-monumentencommissie Zuid-Holland	15
4.5.2 Wat moet er gebeuren?	15
4.6 Variant 3: Instellen nieuwe gemeentelijke Erfgoedcommissie	16
4.6.1 Algemene omschrijving gemeentelijke Erfgoedcommissie.....	16
4.6.2 Wat moet er gebeuren?	16
4.6.3 Aandachtspunten	16
5 Voorstellen ter besluitvorming	17
5.1 Inleiding.....	17
5.2 Archeologiebeleid	17
5.3 Monumentenbeleid	17

5.4 Erfgoedcommissie	17
6 Financiën	18
6.1 Inleiding.....	18
6.2 Financiële aspecten archeologiebeleid.....	18
6.2.1 Variant 1: Het volgen van provinciaal beleid.....	18
6.2.2 Variant 2: Beleid op basis van een gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.	18
6.2.3 Variant 3: Beleid voor optimale archeologische waarden.....	18
6.3 Financiële aspecten monumentenbeleid	18
6.3.1 Variant 1: Invoering subsidie voor gemeentelijke monumenten	18
6.3.2 Variant 2: Behouden zonder extra investering.....	18
6.3.3 Variant 3: Intrekking gemeentelijke monumentenlijst.....	18
6.4 Financiële aspecten Erfgoedcommissie	19
6.4.1 Variant 1: Formaliseren zoals het nu gaat.....	19
6.4.2 Variant 2: Aansluiten bij centrale DSL-monumentencommissie Zuid-Holland	19
6.4.3 Variant 3: Instellen gemeentelijke Erfgoedcommissie.....	19
7 Bijlagen.....	20
7.1 Overzicht Rijksmonumenten Ridderkerk.....	20
7.2 Overzicht gemeentelijke monumenten Ridderkerk.....	21
7.3 Beleidskaders.....	21
7.3.1 Verdrag van Malta	21
7.3.2 Monumentenwet 1988	22
7.3.3 Wet op de Archeologische Monumentenzorg.....	22
7.3.4 Gemeentewet.....	22
7.3.5 Algemene wet bestuursrecht	22
7.3.6 Wet ruimtelijke ordening	23
7.3.7 Grondexploitatiewet (Wro).....	23
7.3.8 Nieuwe wetgeving	23
7.3.9 WABO.....	23
7.4 Geschiedenis Ridderkerk.....	23
7.4.1 Karakteristiek van het bodemarchief van Ridderkerk.....	23
7.4.2 Bewoning	24
7.4.3 De eerste dijken	24
7.5 Archeologische Monumentenzorg cyclus	25

Colofon

Samenstelling

Gemeente Ridderkerk

Beleidsadviseur Ruimtelijke Ontwikkeling

Adres

Gemeente Ridderkerk

Koningsplein 1

2980 AG Ridderkerk

T 0180 451 641

F 0180 427 036

info@ridderkerk.nl

Ondersteuning

Erfgoedhuis Zuid-Holland

Hoofd Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie

Consulent Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie

Adres

Erfgoedhuis ZH

Oude Delft 116

2611 CG Delft

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 24 februari 2011 heeft de gemeenteraad de Startnotitie 'Erfgoed Ridderkerk' vastgesteld. In deze notitie wordt beschreven welke stappen er gezet moeten worden om te komen tot erfgoedbeleid. De eerste stap is de voorliggende Uitgangspuntennotitie Erfgoed Ridderkerk. Op basis van deze notitie wordt in het laatste kwartaal van 2011 de gemeenteraad voorgesteld om over het erfgoedbeleid van Ridderkerk te besluiten.

Het is verplicht om erfgoedbeleid op te stellen. In de Wet op de archeologische monumentenzorg staat dat gemeenten beleid moeten maken om het bodemarchief te beschermen. Het bodemarchief is in de archeologie een begrip waarmee bedoeld wordt de sporen van (vooral) menselijke bewoning en bewerking die in de bodem zijn achtergebleven en die nog in onverstoorde toestand verkeren.

Daarnaast is het zo dat de gemeenten een verordening en beleid op het gebied van gebouwde monumenten aan moeten passen aan de nieuwe regelgeving. Dit is dus ook een wettelijke verplichting. Verder sluit de totstandkoming van een erfgoedbeleid goed aan op de door ons in het coalitieakkoord 2010-2014 uitgesproken ambitie om cultuurhistorisch erfgoed in de gemeente te behouden.

1.2 Doel van de Uitgangspuntennotitie

De Uitgangspuntennotitie Erfgoed Ridderkerk is de eerste stap om te komen tot erfgoedbeleid. In deze notitie staan verschillende beleidsvarianten beschreven.

Deze notitie dient als hulpmiddel om een keuze te maken voor het gemeentelijk ambitieniveau op het gebied van archeologiebeleid en monumentenbeleid. Daarnaast moet er ook een keuze worden gemaakt hoe de wettelijk verplichte erfgoedcommissie vorm gegeven kan worden. De verschillende varianten worden in de notitie beschreven. De Uitgangspuntennotitie is ook bedoeld om informatie te geven over de juridische en beleidsmatige kaders die invloed hebben op het erfgoedbeleid.

1.3 Waarom kiezen we voor de term erfgoed?

Voorheen is de zorg voor archeologische en gebouwde monumenten veelal apart geregeld. Tegenwoordig is de landelijke trend om beide onderwerpen samen te nemen. Dit wordt erfgoed genoemd. Erfgoedbeleid bestaat dus in hoofdzaak uit twee onderwerpen namelijk archeologiebeleid en monumentenbeleid. De zorg voor cultuurlandschap valt daar ook onder. De reden om deze onderwerpen samen te brengen in één beleidsstuk is omdat:

- Beide onderwerpen vallen binnen hetzelfde wettelijke kader.
- Archeologie en historische bouwkunst samen met historische landschappen het cultureel erfgoed vormen.
- Beide onderwerpen een meerwaarde geven aan de identiteit van een gebied.
- De wet heeft bepaald om een erfgoedverordening op te stellen.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden drie beleidsvarianten beschreven op het gebied van archeologie. In hoofdstuk 3 worden drie varianten beschreven op het gebied van monumentenbeleid. In het hoofdstuk daarop volgend worden de verschillende varianten van een te benoemen Erfgoedcommissie beschreven. In hoofdstuk 5 worden voorstellen ter besluitvorming genoemd. In hoofdstuk 6 worden de financiële aspecten beschreven. Tot slot worden de bijlagen in hoofdstuk 7 weergegeven.

2 Gemeentelijk ambitieniveau archeologiebeleid

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden drie beleidsvarianten voorgesteld. De keuze voor een bepaalde variant hangt af van:

- het ambitieniveau van de gemeente ten aanzien van archeologie en;
- de beschikbare financiële middelen.

De varianten die voorgesteld worden zijn:

- Variant 1: Het volgen van provinciaal beleid.
- Variant 2: Beleid op basis van een gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.
- Variant 3: Beleid voor optimaal behoud en benutting van archeologische waarden.

2.2 Variant 1: Het volgen van provinciaal beleid

De meest minimale variant is het volgen en dus vaststellen van provinciaal beleid. Dat wil zeggen het hanteren van de archeologische kenmerken en waarden van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (kortweg CHS).

2.2.1 Kenmerken

De CHS geeft een overzicht van cultureel erfgoed in Zuid Holland op drie thema's:

- Archeologie;
- Landschap;
- Nederzettingen.

Voor elk van deze thema's zijn steeds twee zaken in kaart gebracht:

- Kenmerken (Wat is het?);
- Waarden (Wat is het belang ervan?).

2.2.2 Werkwijze

In zijn algemeenheid moeten de stappen volgens de Archeologische Monumentenzorgcyclus worden doorlopen. Als er een bouwplan wordt ingediend zal de gemeente moeten beoordelen of er archeologisch onderzoek gedaan moeten worden. Als die werkzaamheden in de grond plaatsvinden waar de verwachting in de CHS is dat er archeologische waarden aanwezig zijn zal dat vaak het geval zijn. Er wordt dan eerst verkennend archeologisch onderzoek uitgevoerd. Dit gebeurt door een bureauonderzoek en soms nog boringen. Aan de hand van de conclusies van dit verkennend onderzoek kan het college besluiten om het plangebied vrijgeven voor ontwikkeling. Dit besluit wordt een negatief selectiebesluit genoemd.

Hoe de gehele Archeologische Monumentenzorgcyclus¹ eruit ziet is te zien in bijlage 7.5. Deze cyclus is een onderzoekscyclus die er op is gericht om kennis te verzamelen. Hiermee kan vervolgens een afgewogen besluit genomen worden over het toestaan van die bodemversturende activiteit.

2.2.3 Aandachtspunten

- Omdat de gemeente geen eigen beleid heeft opgesteld zal de provincie gemeentelijke selectiebesluiten en beschermende maatregelen extra in de gaten houden. Daarnaast is het zo

¹ Bron: Erfgoedhuis Zuid-Holland

de provincie toeziet op het beleid van alle gemeenten. Ongeacht zij gemeentelijk beleid of provinciaalbeleid volgen.

- Archeologische belangen kunnen zwaarder worden meegewogen dan wanneer de gemeente eigen beleid heeft opgesteld. Als de gemeente de provinciale CHS volgt, zal zij ook het beschermingsregime van de provincie moeten volgen. Met een gemeentelijke kaart, die veel gedetailleerder is dan de CHS, kan de gemeente de archeologie beschermen met eigen beleidsregels. Deze moeten wel voldoende zijn onderbouwd.
- Projecten kunnen vertraging oplopen omdat de provincie alle taken van de gemeente mogelijk kan controleren. De provincie behartigt het provinciaal belang inzake ruimtelijke kwaliteit. In iedere variant kan de provincie optreden als zij constateert dat er in gemeentelijke bestemmingsplannen onvoldoende rekening is gehouden met archeologie.

2.3 Variant 2: Beleid op basis van een gemeentelijke archeologische verwachtingskaart

Beleid op basis van een gemeentelijke archeologische verwachtingskaart is een beleidsvariant die gedetailleerder is dan het volgen van het provinciale beleid. Bijna alle gemeenten in Zuid Holland hebben inmiddels beleid vastgesteld. Dit hebben zij gedaan aan de hand van een eigen gemeentelijke archeologische verwachtingskaart met bijbehorende beleidsnota.

2.3.1 Kenmerken

Het hebben van gemeentelijk beleid met een eigen archeologische verwachtingskaart met een bijbehorende beleidsnota heeft zowel voor- als nadelen. In onderstaande opsomming worden de kenmerken van deze beleidsvariant genoemd.

- Gedetailleerder overzicht waar mogelijk archeologische waarden zijn.
- De gemeente heeft een instrument in hand om het beleid bij te stellen of te verfijnen.
- Initiatiefnemers kunnen op tijd worden ingelicht waardoor ze niet op verassingen stuiten.
- Gebieden kunnen worden aangewezen als zones waarvoor vrijstelling geldt. Dit betekent dat deze gebieden vrijgegeven kunnen worden voor ontwikkeling. Je mag dan bouwen op die locaties zonder verder onderzoek.
- Tijdwinst. Door een gedetailleerdere kennis van het bodemarchief kan de Archeologische Monumentenzorgcyclus sneller worden doorlopen. Kennis is vooraf al beschikbaar. Daarom kunnen sommige stappen in deze cyclus worden overgeslagen.
- Door eigen beleid te maken geeft de gemeente een transparant beeld over de wijze waarop wordt omgegaan met archeologie.

2.2.2 Werkwijze

De werkwijze komt overeen met die van het volgen van provinciaal beleid alleen toets je in deze beleidsvariant aan het gemeentelijke beleid. Dit wordt gedaan op basis van een gemeentelijke archeologische verwachtingskaart in plaats van de grovere beleidskaart die de provincie hanteert. De Archeologische Monumentenzorgcyclus moet ook op dezelfde wijze worden doorlopen. Dit zal in deze variant efficiënter verlopen.

2.3.3 Aandachtspunten

Het is aan te bevelen dat bij deze variant voorschriften in het beleid worden opgenomen. De bestemmingsplanregels met betrekking tot archeologie zijn gebaseerd op de beleidsregels die voortkomen uit de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.

2.3.4 Eerder opgesteld gemeentelijk archeologisch beleid

In 2005 heeft de gemeente Bureau Oudheidkundig Onderzoek van Gemeentewerken Rotterdam (BOOR) opdracht gegeven om een Archeologische Vindplaatsen- en Waardenkaart van de gemeente Ridderkerk met daarbij behorende toelichting op te stellen.

Deze beleidsnota is nooit vastgesteld door de gemeenteraad. Inmiddels heeft een aantal gemeenten in de regio volledig invulling gegeven aan de nieuwe bevoegd gezag-rol. Daar hebben zij BOOR voor benaderd. De BAR gemeenten Barendrecht en Albrandswaard hebben BOOR als archeologisch adviseur. In principe kan ieder archeologisch deskundig bureau het beleid voor Ridderkerk opstellen.

Als gekozen wordt deze variant uit te werken heeft dit consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen. De Archeologische verwachtingskaart van de gemeente Ridderkerk is gedetailleerder dan die van de provincie (zie Variant 1: Het vaststellen provinciaal beleid). Dit betekent dat sommige gebieden een hogere trefkans op archeologische waarden hebben dan aangegeven op de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS). De maatregelen die daarbij horen zijn ook strenger dan de maatregelen die de CHS voorschrijft. Het kan ook andersom zijn. Dezelfde gebieden kunnen op basis van de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart worden vrijgegeven voor ontwikkeling. Dit kan omdat er meer gedetailleerde gegevens beschikbaar zijn.

2.4 Variant 3: Beleid voor optimale archeologische waarden

Deze beleidsvariant vormt een aanvulling op het beleid op basis van een gemeentelijke archeologische verwachtingskaart. Het kan op verschillende niveaus worden ingevuld, afhankelijk van de financiële mogelijkheden en wensen van de gemeente.

Hieronder staan enkele voorbeelden die gerealiseerd kunnen worden:

- De inrichting van een archeologieloket. Burgers, ontwikkelaars en geïnteresseerden kunnen dan aan de balie geïnformeerd worden over het archeologiebeleid en de te volgen procedures. Ook kunnen hier vondstmeldingen gedaan worden.
- Zuid-Holland telt veel mensen die in hun vrije tijd met archeologie bezig zijn. Zij bezitten veel kennis over de plaatselijke geschiedenis en archeologie en zijn gemeenten vaak graag van dienst. Wij zouden gebruik kunnen maken van deze vrijwilligers.
- Een participatietraject starten om burgers meer te betrekken bij hun omgeving en de identiteit van de dorpen in het typisch Hollandse landschap waarin Ridderkerk zich bevindt.
- Er zou geïnvesteerd kunnen worden in educatie en scholing.
- Het erfgoed zou meer betrokken kunnen worden bij de beleidsveld toerisme en recreatie.

Deze beleidsvariant zal financieel de grootste consequenties hebben.

3 Monumentenbeleid

3.1 Inleiding

De gemeente Ridderkerk heeft momenteel 43 rijksmonumenten (bijlage 7.1) en 82 gemeentelijke monumenten (bijlage 7.2).

De gemeente heeft op het gebied van de monumentenzorg een aantal wettelijke en een aantal minder expliciet omschreven taken en verantwoordelijkheden. Taken die voortvloeien uit de Monumentenwet 1988 behoren tot de wettelijke taken. Daarnaast heeft de gemeente de zorgplicht om haar monumenten in stand te houden. Gemeenten kunnen monumenten beschermen op basis van een vastgestelde erfgoedverordening. Daarin is opgenomen dat gemeentelijke monumenten kunnen worden aangewezen. Het doel van het aanwijzen van gemeentelijke monumenten is onder andere het behoud van objecten die cultuurhistorisch van lokaal of regionaal belang zijn.

Op 1 februari 2005 is de Subsidieverordening onderhoud gemeentelijke monumenten 2001 ingetrokken. Dit is gedaan om de bezuinigingen te kunnen realiseren.

Wij stellen u drie beleidsvarianten voor. De keuze voor een bepaalde variant hangt af van het ambitieniveau van de gemeente ten aanzien van gebouwde monumenten maar natuurlijk ook van de beschikbare financiële middelen.

De varianten die voorgesteld worden zijn:

- Variant 1: Invoering subsidie voor gemeentelijke monumenten.
- Variant 2: Behouden zonder extra investering.
- Variant 3: Intrekking gemeentelijke monumentenlijst.

3.2 Variant 1: Invoering subsidie voor gemeentelijke monumenten

De eerste variant is de meest ambitieuze en heeft financieel de grootste consequenties.

3.2.1 Kenmerken

Taken die uitgevoerd moeten worden bij deze variant zijn onder andere:

- Het vaststellen van een Erfgoedverordening (wettelijke verplichting).
- Het vaststellen van een subsidieverordening Monumenten voor instandhouding van gemeentelijke monumenten. De gemeenteraad stelt jaarlijks bij de behandeling van de begroting het budget vast. In paragraaf 6.3.1 wordt een bedrag van €25.000,- per jaar genoemd. Dit bedrag komt voort uit maximaal 15 subsidieaanvragen per jaar. Per jaar wordt per gemeentelijk monument maximaal € 1.500,- beschikbaar gesteld.
- Het monumentenbeleid wordt geïntegreerd in het totale erfgoedbeleid.
- Deelname jaarlijkse Open Monumentendag.
- Monumenteneigenaren op de hoogte houden van wijzigingen van wet- en regelgeving op het gebied van erfgoed.
- De gemeenten betaalt de abonnementskosten aan monumenteneigenaren voor de Monumentenwacht Zuid-Holland.
- De gemeentelijke website updaten.

3.2.2 Aandachtspunten

- Deze variant kost meer ambtelijke capaciteit dan nu voor monumenten en archeologiebeleid beschikbaar is. Dit komt onder andere dat er veel administratieve taken bij komen.

-
-
-
-
-
-
- Deze variant past niet binnen het geraamde beschikbare budget.
 - Bij deze variant wordt aan de gemeenteraad gevraagd om extra budget.

3.3 Variant 2: Behouden zonder extra investering

Bij deze variant houden we de situatie zoals die nu is. In deze variant kunnen monumenteneigenaren die in het bezit zijn van een gemeentelijke monument nog steeds een beroep doen bij het Cultuurfonds voor Monumenten voor een lening tegen lage rente.

3.3.1 Kenmerken

Taken die uitgevoerd moeten worden bij deze variant zijn onder andere:

- Vaststellen van een Erfgoedverordening (wettelijke verplichting).
- Monumenteneigenaren attenderen op een vrijblijvend advies van de gemeente. Op deze manier kunnen we monumenteneigenaren toch enigszins de helpende hand bieden aangezien de gemeente geen subsidie beschikbaar stelt.
- De gemeentelijke website updaten.

3.4 Variant 3: Intrekking gemeentelijke monumentenlijst

3.4.1 Kenmerken

Taken die uitgevoerd moeten worden bij deze variant zijn onder andere:

- Vaststellen van een Erfgoedverordening (wettelijke verplichting);
- De gemeentelijke monumentenlijst wordt ingetrokken. Dit wordt gedaan omdat we enerzijds gemeentelijke monumenteneigenaren belasten met beperkingen uit de gemeentelijke erfgoedverordening en anderzijds daar geen financiële bijdrage in de vorm van een subsidie tegenover stellen.
- De gemeentelijke website updaten.

3.4.2 Aandachtspunten

- Monumenteneigenaren die in het bezit zijn van een gemeentelijk monument kunnen bij deze variant geen lening meer afsluiten bij het Cultuurfonds voor Monumenten.
- Het intrekken van de gemeentelijke monumentenlijst kan leiden tot schadeclaims.

4 Erfgoedcommissie

4.1 Inleiding

Het college is bevoegd om een omgevingsvergunning voor de activiteit monumenten te verlenen voor rijks- en gemeentelijke monumenten en eventueel aangewezen beeldbepalende panden in beschermde stads- en dorpsgezichten. Een omgevingsvergunning voor de activiteit monumenten is de nieuwe term in de Wabo voor een monumentenvergunning. Hierdoor bestaat er een instrument om de cultuurhistorische waarden op peil te houden. Aanvragen voor een omgevingsvergunning voor de activiteit monumenten moeten dan ook bij de gemeente worden ingediend. De omgevingsvergunning voor de activiteit monumenten behelst een afweging van belangen. Het monumentenbelang wordt ingebracht door:

- De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (alleen bij ingrepen zoals beschreven in paragraaf 4.1.2).
- De gemeentelijke Erfgoedcommissie.
- Derde belanghebbenden, bijvoorbeeld Stichting Oud Ridderkerk. Deze Stichting heeft overigens geen formele adviesbevoegdheid.

Als het om een rijksmonument gaat buiten de bebouwde kom is de provincie ook bevoegd om te adviseren.

De Erfgoedcommissie kan gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen aan het college of de gemeenteraad over alle cultuurhistorische zaken in de gemeente. De cultuurhistorie van een gebied bestaat uit de aanwezige archeologie of de verwachting daarvan, historische geografie (ontstaansgeschiedenis van dorpen, wegen, dijken, water en dergelijke) en gebouwde monumenten.

4.1.1 Wijziging Monumentenwet 1988

Per 1 januari 2009 is de Monumentenwet 1988 gewijzigd in verband met onder meer de beperking van de ministeriële adviesplicht bij aanvragen om een monumentenvergunning. Als gevolg van de wetswijziging is de gemeente (het college) vanaf deze datum beslissingsbevoegd met betrekking tot aanvragen om een omgevingsvergunning voor de activiteit monumenten en moeten ze beschikken over een monumenten- of erfgoedverordening en over een onafhankelijke en deskundige Erfgoedcommissie. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed adviseert op grond van de wetswijziging nog slechts in een beperkt aantal gevallen. In de meeste gevallen is de gemeentelijke erfgoedcommissie daarom het enige adviesorgaan van het college. Een onafhankelijk en deskundig advies van deze commissie is in de procedure daardoor van grotere betekenis geworden.

De rijksoverheid wenst deskundigheid en onafhankelijkheid van de commissie te verbeteren door:

- Het vereiste dat enkele leden van de erfgoedcommissie deskundig moeten zijn op het gebied van cultuurhistorie, bouw-/architectuurhistorie, restauratie en landschap-/stedenbouw.
- De erfgoedcommissie niet door bestuurlijke belangen geleid mag worden. Zo mag een lid van het college van burgemeester en wethouders geen voorzitter zijn.
- Commissieleden mogen niet actief of anderszins werkzaam zijn bij de gemeente als architect of adviseur.
- De hoogte van de vergoedingen voor leden van de erfgoedcommissie dient gelijk te worden getrokken met de vergoeding voor leden van de welstandscommissie.
- De commissie moet werken met vastgestelde uitgangspunten voor het beoordelen van adviesaanvragen. Deze moeten voor de burger transparant zijn aan de hand van expliciete beoordelingscriteria.

4.1.2 Verplichte adviesaanvraag

De Rijksdienst richt zijn deskundigheid op die vergunningaanvragen die de monumentale waarden van een beschermd monument wezenlijk raken. Bij de volgende ingrepen aan monumenten is de gemeente verplicht advies te vragen aan de Rijksdienst:

- (gedeeltelijke) afbraak;
- ingrijpende wijzigingen vergelijkbaar met gedeeltelijke afbraak;
- reconstructie;
- herbestemming (het wijzigen van de functie).

Deze criteria zijn vastgelegd in de Regeling ministeriële adviesplicht bij aanvragen om een monumentenvergunning. Opgemerkt kan worden dat de beperkte adviesplicht naar verwachting per 1 januari 2012 ook voor de provincie van kracht gaat worden.

4.2 Hoe gaat het nu dan?

De huidige welstand en monumentencommissie BAR (Barendrecht Albrandswaard Ridderkerk) bestaat uit drie leden. Deze commissie vergaderd 1 keer per week in een van de BAR gemeenten. Binnen de commissie is op dit moment de expertise aanwezig voor advisering op het gebied van gebouwde monumenten. Voor de twee nieuwe beleidsvelden archeologie en cultuurlandschap ontbreekt de benodigde kennis. Deze kennis wordt indien nodig ingewonnen bij de centrale Dorp, Stad en Land-monumentencommissie Zuid-Holland.

De huidige welstand en monumentencommissie BAR is nog niet officieel benoemd door het college van burgemeester en wethouders voor de monumenten planadvisering. Voor de advisering van welstand is dat wel officieel geregeld.

Per variant wordt een korte toelichting gegeven hoe de nieuwe erfgoedcommissie vorm gegeven kan worden. Het is in ieder geval van belang om te kiezen uit een van deze varianten.

4.3 Oude Monumentencommissie Ridderkerk

Ridderkerk kent formeel nog een bestaande monumentencommissie. Deze is al jaren niet meer actief. Gelet op het voorstel verder op in de tekst wordt deze commissie ontbonden. Het is van belang om zorgvuldig met de leden van de commissie om te gaan. De commissieleden, de heer ing. W. van Gent, de heer A. Stout en de heer ir. J. van der Weerd moeten door het college worden bedankt voor hun diensten.

4.4 Variant 1: Formaliseren zoals het nu gaat

4.4.1 Algemene omschrijving commissie welstand en monumentencommissie BAR

Zoals beschreven in paragraaf 5.3 zal deze welstand en monumentencommissie BAR officieel benoemd moeten worden door het college. Pas dan mogen zij officieel adviseren op het gebied monumentenzorg en archeologie. Zolang dat niet is gebeurt zou hun advies geen stand houden in een bezwaarprocedure.

De leden van deze commissie zijn²:

- De heer ir. C.M. Cornips (Albrandswaard - Barendrecht)
- De heer ir. J.H.A. Roelofs (Albrandswaard - Barendrecht - Ridderkerk)
- De heer ir. J.W. v.d. Weerd (regio-voorzitter)
- De heer ir. W.L.P. van Nieuwland (regio-secretaris)

² www.dorpstadenland.nl/commissies

In 2009 zijn door deze commissie drie plannen beoordeeld op het gebied van monumentenzorg. Twee van deze plannen zijn uitbesteed aan de centrale DSL-monumentencommissie Zuid-Holland voor advies omdat de benodigde kennis niet aanwezig was.

4.4.2 Wat moet er gebeuren?

- De welstand en monumentencommissie BAR officieel benoemen. Het college besluit dan dat deze commissie mag adviseren op het gebied van monumentenzorg en archeologie. Daarnaast worden de beoordelingscriteria die DSL hanteert voor de planadvisering monumenten vastgesteld.
- Opnemen in het mandaatregister.
- De oude monumentencommissie intrekken.
- De oude monumentencommissie namens het college bedanken voor hun diensten.

4.5 Variant 2: Aansluiten bij centrale DSL-monumentencommissie Zuid-Holland

4.5.1 Algemene omschrijving centrale DSL-monumentencommissie Zuid-Holland

De centrale Dorp, Stad en Land monumentencommissie Zuid Holland komt tweemaal per maand bijeen in Rotterdam. De leden van de commissie hoeven niet wettelijk op naam door de gemeenteraad te worden benoemd. Voor Ridderkerk zal de heer ir. W.L.P. van Nieuwland het eerste aanspreekpunt zijn. De heer van Nieuwland is ook voorzitter van deze commissie. Deze commissie kan:

- Als dat nodig is maatwerk leveren: DSL beschikt over een breed scala van deskundigheid zoals architectuurhistorie, restauratiespecialisten, historische geografie, tuin- en landschapsarchitectuur enzovoort. Als dat nodig is voert DSL overleg met de Rijksdienst of het Erfgoedhuis Zuid Holland.
- Locatiebezoeken beperken. De ambtenaar die verantwoordelijke is voor monumentenzorg en archeologie zal als dat nodig is de locatie bezoeken om bijvoorbeeld foto's te nemen.

De voordelen van het mandateren van planadvisering monumenten aan DSL zijn:

- Kwaliteit tegen lage kosten: deskundigheid en maatwerk

De monumentenleges zijn € 250 per plan + eventueel kosten locatiebezoek. Er worden geen welstandsleges in rekening gebracht. Het honorarium voor locatiebezoek voor aangesloten gemeenten bedraagt € 99,- per uur (prijspeil 2010), exclusief kilometer kosten, exclusief BTW.

- Afstemming monumenten < > welstand: adviessnelheid (Wabo)

Het monumentenadvies kan afgestemd worden met het welstandsadvies via de regiosecretaris zodat er sprake is van geïntegreerde advisering (monumenten en welstand). De regiosecretaris zit namelijk ook in de commissie welstand en monumentencommissie BAR.

Deze vorm van planadvisering monumenten aan DSL heeft ook een nadeel. Dit nadeel is dat er niet automatisch sprake is van lokaalhistorische inbreng. Eventueel zouden de plannen bijvoorbeeld voorgelegd kunnen worden aan lokale groeperingen (Stichting Oud Ridderkerk). Zij hebben dan de gelegenheid om eventueel commentaar te leveren.

4.5.2 Wat moet er gebeuren?

- De monumenten planadvisering mandateren aan Stichting Dorp, Stad en Land. Het college besluit dan dat DSL mag adviseren op het gebied van monumentenzorg en archeologie. Daarnaast worden de beoordelingscriteria die DSL hanteert voor de planadvisering monumenten vastgesteld.
- Opnemen in het mandaatregister.

-
-
-
-
-
-
- De oude monumentencommissie intrekken.
 - De oude monumentencommissie namens het college bedanken voor hun diensten.
-
-
-
-
-
-

4.6 Variant 3: Instellen nieuwe gemeentelijke Erfgoedcommissie

5.6.1 Algemene omschrijving gemeentelijke Erfgoedcommissie

Het voordeel van een gemeentelijke Erfgoedcommissie is dat door benoeming van lokale commissieleden de lokaalhistorische inbreng met deze keuze verreweg het grootst is. Het vinden van deskundige leden zal niet eenvoudig zijn. In een goed functionerende erfgoedcommissie zijn de disciplines restauratietechniek, architectuur- en bouwhistorie, historische geografie/ stedenbouw en archeologie ten minste aanwezig. De erfgoedcommissie bestaat volgens Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) uit minimaal drie leden. Deze onafhankelijke leden vertegenwoordigen samen als deze disciplines. Een voorzitter kan de rol als onafhankelijk procesbegeleider vervullen. De voorkeur gaat uit naar een voorzitter met bestuurlijke kwaliteiten. Een gemeenteambtenaar kan niet als commissielid optreden, maar een rol als secretaris is geen bezwaar. De kosten zijn voor het oprichten van een gemeentelijke erfgoedcommissie zijn naar schatting € 5.000,- per jaar. Deze inschatting is gemaakt op de situatie in Barendrecht.

4.6.2 Wat moet er gebeuren?

- Een sollicitatieprocedure starten om geschikte commissieleden te werven.
- De monumenten planadvisering mandateren aan de nieuwe gemeentelijke Erfgoedcommissie Ridderkerk. Het college besluit dan dat deze commissie mag adviseren op het gebied van monumentenzorg en archeologie.
- Beoordelingcriteria vaststellen.
- Opnemen in het mandaatregister.
- De oude monumentencommissie intrekken.
- De oude monumentencommissie namens het college bedanken voor hun diensten.

4.6.3 Aandachtspunten

- Deze variant kost meer ambtelijke capaciteit dan nu voor monumenten en archeologiebeleid beschikbaar is. Dit komt onder andere dat er veel administratieve taken bij komen.

5 Voorstellen ter besluitvorming

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de voorstellen van het college aan de gemeenteraad genoemd. In het collegevoorstel RI11/00376 worden de argumenten en risico's puntsgewijs beschreven.

5.2 Archeologiebeleid

Voorstel college is te besluiten voor:

Variant 2: Beleid op basis van een gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.

5.3 Monumentenbeleid

Voorstel college is te besluiten voor:

Variant 2: Behouden zonder extra investering.

5.4 Erfgoedcommissie

Voorstel is te besluiten voor:

Variant 2: Aansluiten bij centrale Dorp, Stad en Land monumentencommissie Zuid-Holland.

6 Financiën

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de financiële aspecten van verschillende beleidsvarianten beschreven. Er wordt een globale schatting gemaakt van de eenmalige uitgaven voor het ontwikkelen van beleid. Daarnaast wordt een schatting gemaakt voor de jaarlijkse kosten. Het geraamde budget voor monumenten en archeologiebeleid is voor 2011 € 17.500,-. Voor 2012 en verder is jaarlijks € 5.000,- beschikbaar.

6.2 Financiële aspecten archeologiebeleid

6.2.1 Variant 1: Het volgen van provinciaal beleid

Eenmalige kosten : € 10.000,- voor het vaststellen van provinciaal beleid
Jaarlijkse kosten : € 5.000,-

6.2.2 Variant 2: Beleid op basis van een gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.

Eenmalige kosten : € 15.000 – € 20.000 voor het opstellen van beleid
Jaarlijkse kosten : € 4.000,-

6.2.3 Variant 3: Beleid voor optimale archeologische waarden.

Eenmalige kosten : € 15.000 – € 20.000 voor het opstellen van beleid
minder dan € 15.000,- voor het actualiseren van eerder opgesteld
beleid door BOOR
Jaarlijkse kosten : € 2.000,- + variabele kosten (inrichting archeologieloket)

6.3 Financiële aspecten monumentenbeleid

6.3.1 Variant 1: Invoering subsidie voor gemeentelijke monumenten

Eenmalige kosten : Niet van toepassing
Jaarlijkse kosten : € 25.000,- voor (onderhouds)subsidie gemeentelijke monumenten
€ 3.500,- voor abonnementskosten Monumentenwacht ZH
Totaal jaarlijkse kosten : € 28.500,-

6.3.2 Variant 2: Behouden zonder extra investering

Eenmalige kosten : Niet van toepassing
Jaarlijkse kosten : Niet van toepassing

6.3.3 Variant 3: Intrekking gemeentelijke monumentenlijst

Eenmalige kosten : Niet van toepassing
Jaarlijkse kosten : onvoorspelbare schadeclaims

6.4 Financiële aspecten Erfgoedcommissie

6.4.1 Variant 1: Formaliseren zoals het nu gaat

Eenmalige kosten : Niet van toepassing
Jaarlijkse kosten : € 2.000,-

6.4.2 Variant 2: Aansluiten bij centrale DSL-monumentencommissie Zuid-Holland

Eenmalige kosten : Niet van toepassing
Jaarlijkse kosten : € 1.000,- voor planadvisering monumenten

6.4.3 Variant 3: Instellen gemeentelijke Erfgoedcommissie

Eenmalige kosten : Nader te bepalen
Jaarlijkse kosten : € 5.000,- voor honorarium commissieleden en planadvisering van monumenten

7 Bijlagen

7.1 Overzicht Rijksmonumenten Ridderkerk

Nr.	Adres	Omschrijving	Opmerking
1.	Benedenrijweg 7	Woonhuis/kantoor	
2.	Benedenrijweg naast nr. 7	Tuinmuur	
3.	Benedenrijweg 9	Woonhuis, voormalige synagoge	
4.	Benedenrijweg 13	Boerderij	
5.	Benedenrijweg 66-88	Opslagschuur	
6.	Benedenrijweg 67	Boerderij	
7.	Benedenrijweg 69	Boerderij	
8.	Benedenrijweg 71	Woonhuis	
9.	Benedenrijweg 461	Het Huys ten Donck	13 onderdelen
10.	Kerksingel 1	Singelkerk	Toren
11.	Kerksingel 1	Singelkerk	Kerk
12.	Kerksingel 2-3	Kantoor/Woonhuis	
13.	Kerksingel 4	Woning	
14.	Kerksingel 6	Woonhuis	
15.	Kerksingel 10-11	Woonhuis	
16.	Kerksingel 12	Woonhuis	
17.	Kerksingel 13	Woonhuis	Boerderij
18.	Kerksingel 15	Woonhuis	
19.	Kerksingel 18	Woonhuis	
20.	Kerksingel 19-20	Woonhuis	
21.	Kerksingel 21	Woonhuis	
22.	Kerksingel 27	Deel Oudheidkamer	
23.	Kerksingel 28	Woonhuis	Pastorie N.H. Kerk
24.	Kievitsweg 114	Woonhuis	
25.	Kievitsweg 114	Familiegraf	
26.	Krommeweg 1	Boerderij	
27.	Lagendijk 60	Boerderij	
28.	Lagendijk 78	Boerderij	
29.	Lagendijk 88	Boerderij	
30.	Lagendijk 101-103	Boerderij	
31.	Noldijk 41a	Boerderij	Restaurant
32.	Pruimendijk 1	Boerderij	Kantoor
33.	Pruimendijk 146	Vlasroterij	Sinds 2000
34.	Rijksstraatweg 43	Kerk	N.H. Kerk Rijsoord
35.	Rijksstraatweg 65	Woonhuis	
36.	Rijksstraatweg 67	Restaurant	
37.	Ringdijk 210-212	Ruïne Huys te Woude	
38.	Ringdijk 402, 404	Bedrijfsloods	Sinds 2000
39.	Ringdijk 466	Woonhuis	Sinds 2000
40.	Voorweg 2	Boerderij	

41.	Waalweg 11	Molen	
42.	Waalweg 39	Boerderij	
43.	Waalweg 47	Boerderij	

7.2 Overzicht gemeentelijke monumenten Ridderkerk

Nr.	Adres	Omschrijving	Opmerking
1.	Boezemkade 22 – 40 (even)	Sociale woningbouw	
2.	Bosstraat 1 – 21 (oneven)	Sociale woningbouw	
3.	Damweg 10	Woonhuis	
4.	Damweg 40 - 42	Woonhuis	
5.	Donckselaan 12 – 30 (even)	Sociale woningbouw	
6.	Doncksestraat 1 – 31 (oneven)	Sociale woningbouw	
7.	Donckselaan 10 a	Kerk	St. Theresiakapel
8.	Havenhoofd 3	Woonhuis	
9.	Havenstraat 55	Voormalig bejaardenhuis	
10.	Kerksingel 9	Woonhuis	
11.	Kerksingel 26	Oudheidkamer	
12.	Kievitsweg 2 – 24	Sociale woningbouw	
13.	Lagendijk 124	Boerderij	
14.	Lagendijk ongenummerd bij nr 50	Aula begraafplaats	
15.	Pruimendijk 172	Boerderij	
16.	Pruimendijk 184	Boerderij	
17.	Ringdijk 258	Woonhuis	
18.	Ringdijk 444	Woonhuis	
19.	Ringdijk t.h.v. Dijkje	Grenspaal	
20.	Rijksstraatweg 50	Woonhuis	
21.	Rijksstraatweg 62	Woonhuis	
22.	Rijksstraatweg 66	Woonhuis	
23.	Rijksstraatweg 137	Woonhuis met koetshuis	
24.	Rijksstraatweg 169	Boerderij	
25.	Sint Jorisstraat 7	Kantoor/Woonhuis	
26.	Waaldijk 5a	Woonhuis	
27.	Westmolendijk 2	Herenhuis	
28.	Westmolendijk 8	Woonhuis	

7.3 Beleidskaders

In deze bijlage wordt kort ingegaan op de relevante juridische en beleidsmatige omgeving die invloed hebben op het erfgoedbeleid.

7.3.1 Verdrag van Malta

In 1992 is het Verdrag van Malta ondertekend. Dit Europese verdrag is vanaf 1 september 2007 verwerkt in de nieuwe WAMZ (Wet op de Archeologische MonumentenZorg) waardoor het na 15 jaar wettelijk verankerd is. Deze wet regelt de bescherming van archeologisch erfgoed in de bodem de inpassing ervan in de ruimtelijke ontwikkeling en de financiering van opgravingen.

Een grote verandering die als gevolg van de WAMZ wordt doorgevoerd is dat degene die de bodem gaat verstoren ook degene is die moet betalen voor archeologische onderzoeken. Het streefbeleid is om archeologische waarden in de bodem te behouden het zogenaamde behoud "in situ" wanneer dit mogelijk is. In principe mag alleen op worden gegraven als er geen alternatieven zijn. Opgraven wordt behoud ex situ genoemd. De invoering van de WAMZ heeft zowel op nationaal als provinciaal en gemeentelijk niveau gevolgen. Het heeft gevolgen voor de rol van de provincie en er moet met nieuwe factoren rekening worden gehouden in het gemeentelijke beleid. Uiteindelijk zal de invoering van de WAMZ ook doorwerken naar het bestemmingsplan. In nieuwe bestemmingsplannen moeten voorschriften met betrekking tot archeologie worden opgenomen.

7.3.2 Monumentenwet 1988

De Monumentenwet 1988 is op essentiële onderdelen aangepast door de invoering van de WAMZ. Alleen de paragrafen ten aanzien van de archeologische monumentenzorg en het bodemarchief zijn gewijzigd. De delen die betrekking hebben op het behoud van gebouwde monumenten zijn in stand gebleven.

De Monumentenwet regelt bescherming van:

- Beschermde monumenten: (onroerende zaken van 50 jaar of ouder);
- Terreinen van algemeen belang vanwege de aanwezigheid van monumenten;
- De bodem bij verstoring door het uitvoeren van opgravingen.

7.3.3 Wet op de Archeologische Monumentenzorg

Gemeenten hebben ten aanzien van het archeologiebeleid het primaat. De gemeente is het bevoegde gezag bij archeologische handelingen. Hiervoor dient de gemeente beleid te ontwikkelen en over voldoende archeologische expertise te beschikken of deze extern in te huren.

Als een gemeente geen archeologiebeleid heeft ontwikkelt bezit heeft de provincie de mogelijkheid bezwaar te maken tegen bestemmingsplannen en zelf attentiegebieden aan te wijzen. Dit betekent dat de provincie de regie behoudt bij alle grondverstorende werkzaamheden in gebieden en terreinen met archeologische (verwachtings)waarden.

De Wet op de Archeologische Monumentenzorg maakt - zo veel mogelijk - gebruik van al bestaande wet- en regelgeving. Archeologisch beleid sluit ook aan op de wet- en regelgeving van het ruimtelijke ordeningsbeleid .

De uitgangspunten van de wet zijn:

- Archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem bewaren en alleen opgraven als behoud in de bodem niet mogelijk is;
- Initiatiefnemers tot ruimtelijke ontwikkelingen moeten in vroegtijdig stadium aangeven hoe met eventueel archeologische waarden bij bodemverstorende ingrepen zal worden omgegaan. Dit houdt in een verplichting tot vooronderzoek bij werkzaamheden die de grond gaan verstoren.
- De kosten voor noodzakelijke archeologische werkzaamheden komen ten laste van de initiatiefnemer tot de bodemverstorende activiteit (principe verstoorder betaalt).

7.3.4 Gemeentewet

In artikel 149 van de Gemeentewet is de decentralisatie geregeld, de bevoegdheid van de gemeente om verordeningen op te stellen.

7.3.5 Algemene wet bestuursrecht

De Algemene wet bestuursrecht (Awb) regelt het bestuursprocesrecht zoals het horen en het naar voren brengen van zienswijzen, publicatie en ter inzage legging, de vergunningsprocedure en de mogelijkheid van bezwaar en beroep.

7.3.6 Wet ruimtelijke ordening

De Wet ruimtelijke ordening biedt mogelijkheden om het cultureel erfgoed te beschermen. Cultuurhistorie kan worden meegenomen in de structuurvisie. Het Besluit ruimtelijke ordening noemt de cultuurhistorie expliciet als belang. De reikwijdte van het bestemmingsplan is verruimd, omdat de Wro meer ruimte biedt om regels van verschillende aard in bestemmingsplannen op te nemen.

7.3.7 Grondexploitatiewet (Wro)

De Grondexploitatiewet geeft mogelijkheden om cultuurhistorie als verhaalbare kosten, mee te nemen in de exploitatie van grote projecten.

7.3.8 Nieuwe wetgeving

Een aantal aanpassingen van de regelgeving is al ingevoerd. Per 1 januari 2009 is de Monumentenwet 1988 op enkele onderdelen gewijzigd. Een daarvan is dat de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed niet langer namens de minister op alle vergunningaanvragen verplicht advies aan de gemeente hoeft uit te brengen. Alleen als er sprake is van (gedeeltelijke) sloop, herbesteding, reconstructie of een ingrijpende wijziging, vraagt de gemeente de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed nog om advies. In alle andere gevallen laat de gemeente zich alleen nog adviseren door een (gemeentelijke) monumentencommissie. De adviesplicht van provincies ten aanzien van rijksmonumenten buiten de bebouwde kom is veranderd in een adviesrecht. De provincies bepalen zelf op welke wijze zij hiervan gebruik maken.

7.3.9 WABO

In de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) is een grotere interne afstemming tussen gemeentelijke afdelingen noodzakelijk. Dit komt omdat de omgevingsvergunning één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu vormt.

7.4 Geschiedenis Ridderkerk

In deze bijlage wordt beschreven over de ontstaansgeschiedenis van het bodemarchief van Ridderkerk in samenhang met de bewoningsgeschiedenis.

7.4.1 Karakteristiek van het bodemarchief van Ridderkerk

Het huidige landschap van West-Nederland is niet zo onveranderlijk als het lijkt. Vooral wanneer we op geologische tijdschalen de veranderingen in het landschap bekijken, blijkt dat er grote veranderingen zijn opgetreden³. Tektoniek, ijs, wind, rivieren, zee en leven hebben gezorgd voor een gelaagd landschap, waarbij telkens nieuwe afzettingen oudere lagen bedekten. In dit hoofdstuk is getracht een beknopt overzicht te geven van de ontstaansgeschiedenis van het bodemarchief van de gemeente Ridderkerk in samenhang met de bewoningsgeschiedenis.

Gedurende de afgelopen 2,4 miljoen jaar werden warme perioden afgewisseld door koudere perioden: de zogenaamde IJstijden. Het landschap van Nederland is grotendeels gevormd in de twee laatste IJstijden.⁴ De aangroeiende hoeveelheid (land)ijs zorgde voor een daling van de zeespiegel waardoor er kale vlaktes ontstonden en Nederland in verbinding stond met Engeland.⁵ Deze vlaktes werden soms doorsneden door rivieren en beken die smeltijs afvoerden. Langs de grote rivieren liggen oude rivierduinen (donken) die zijn gevormd door zand dat tijdens de IJstijden door poolwinden is opgewaaid uit droogliggende rivierbeddingen. Er is vaak weinig van deze

³ H.J.A. Berendsen. *De Vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie* (2004): 1

⁴ Evert van Ginkel en Leo Verhart. *Onder onze Voeten. De archeologie van Nederland* (2009): 18.

⁵ Zie : www.oudekernrijsoord.nl

donken te zien in het landschap, doordat het bedekt is onder andere sedimentafzettingen. In de warmere perioden, die de IJstijden afwisselden, steeg de zeespiegel namelijk weer en werden er grote pakketten klei afgezet bovenop de donken.⁶ De rivieren veranderden onder invloed van het opwarmende klimaat naar een meanderend riviertype. Door opvulling van de riviervlakte konden de rivieren na enkele duizenden jaren de hoger gelegen delen van het landschap overstromen en ook hier sedimenten afzetten. Dichtbij de geul werden voornamelijk zandige sedimenten afgezet, verder weg van de geul meer kleiige sedimenten. Op plekken waar de rivier nauwelijks sediment meevoerde, kon er veenvorming plaatsvinden. De gemeente Ridderkerk ligt midden in de westelijke rivierdelta van Nederland en het ligt daarom in de lijn der verwachtingen dat al de zojuist beschreven sedimentafzettingen hier kunnen worden aangetroffen.

7.4.2 Bewoning

De mens paste zich aan al de zojuist omschreven ontwikkelingen in het landschap aan. Aanvankelijk, in het Pleistoceen, speelde de mens een geringe rol, maar naarmate de technische mogelijkheden zich ontwikkelden, kreeg de mens meer grip op zijn landschappelijke omgeving. De oudste sporen van bewoning in Zuid-Holland worden aangetroffen op de hoger gelegen gebieden in het landschap zoals, hoge oeverwallen, stroomruggen en donken waren bewoond. Met de opwarming ten tijde van het Holoceen ontstond hier een gevarieerd bos. De bewoners gebruikten stenen wapens, zoals bijlen, waarmee ze op herten en wilde zwijnen joegen. Naast de visvangst was de bevangst een belangrijke voedselbron. Landbouw en veeteelt waren afhankelijk van de mogelijkheden die men had om het land te bewerken, ook hiervan zijn sporen bekend.

Onder de Romeinen met hun organisatie en bestuur nam de bevolking toe. De noordgrens van het Romeinse rijk (500 v.Chr. tot 500 n.Chr.) lag langs de Oude rijn. In die tijd werd er in de omgeving van Ridderkerk de oeverwallen al bos gekapt voor de constructie van boerderijen en graan verbouwd. Na de instorting van het Romeinse Rijk verdwijnen deze kleine nederzettingen geleidelijk aan, onderinvloed van het steeds actiever wordende riviersysteem. De loop van de rivieren rond het huidige IJsselmonde was na de tijd van de Romeinen anders en verdeelde het eiland in drie delen: het Land van Putten over de Maas, de Riederwaard en de Zwijndrechtse Waard.⁷

7.4.3 De eerste dijken

Rond de 10^e eeuw ontstaan de eerste dijken in Holland. De kleine hogere bewoonde delen werden bedijkt.

In de 12-de eeuw heeft waarschijnlijk de eerste bedijking van de Riederwaard plaats gevonden. Van echte dijken was toen nog geen sprake, het ging veel meer om kaden. Het dorp Riede, had al in 1105 een pastoor en een kerk.

Daarna kreeg de zee minder invloed op het gebied en nam de invloed van het zoete water toe. Tijdens de grote St. Elizabethsvloed van 1421 overstromde de "grote waard" (Land van Heusden en Altena, Biesbosch, Hoekse Waard en Dordrecht) waarbij 16 dorpen werden weggevaagd. Hierbij overstromde ook de Riederwaard. In 1424 werd de Zwijndrechtse waard vrij snel opnieuw bedijkt door Jan van Beveren; de Riederwaard bleef echter weer onder water staan ondanks vrijstelling van schulden. Pas in 1440 werd de grond opnieuw ter bedijking uitgegeven waarna de grote Reijerwaardse polder achtereenvolgens in kleinere en grotere polders werd ingedijkt, zo werd het dorpje Riede, weer opgebouwd en een nieuwe kerk werd gesticht zodat de naam Riederkerck werd.⁸ In 1441 werd de polder Nieuw-Reijerwaard als eerste bedijkt door

⁶ Evert van Ginkel en Leo Verhart. *Onder onze Voeten. De archeologie van Nederland* (2009): 39.

⁷ Voor meer informatie zie: www.oudekernrijsoord.nl

⁸ Voor meer informatie zie: www.oudekernrijsoord.nl

aansluiting op de IJsselmondedijk ('t dijkje)⁹. In de loop van de 17^e en 18^e eeuw nam de welvaart in het gebied toe, mede door de gunstige ligging tussen Rotterdam en Dordrecht.

Ridderkerk ligt landschappelijk en archeologisch gezien dichterbij Zwijndrecht en IJsselmonde. De bodemopbouw en de landschappelijke ontwikkelingen in het gebied, kunnen als leidraad dienen voor het ontwikkelen van archeologisch beleid.

7.5 Archeologische Monumentenzorg cyclus

Bevoegd gezag*	Initiatiefnemer	Archeologisch adviseur**	Archeologisch bedrijf
	1. Vraagt vergunning of medewerking in verband met planrealisatie		
2. Stelt noodzaak vooronderzoek vast			
3. Stelt aan initiatiefnemer de eis tot archeologisch bureauonderzoek			
	4. Geeft opdracht tot bureauonderzoek		
			5. Verricht bureauonderzoek
		6. analyseert en interpreteert aanbevelingen bureauonderzoek	
6. Neemt kennis van resultaten onderzoek en geeft eventueel opdracht tot vervolgonderzoek in het veld.			
7. Geeft opdracht tot het opstellen van Programma van Eisen (PvE) voor inventariserend veldonderzoek (ivo)			
			8. Stelt PvE op voor inventariserend vooronderzoek***
9. Keurt PvE goed			
	10. Geeft opdracht voor inventariserend veldonderzoek (na offerteronde)		
			11. Verricht inventariserend veldonderzoek
		12. Analyseert en interpreteert resultaten inventariserend veldonderzoek in vorm van selectieadvies	
13. Neemt selectiebesluit			
14. Geeft opdracht tot			

⁹ Voor meer informatie zie : www.oudekernrijsoord.nl

opstellen PvE voor definitief opgravend onderzoek of werkbegeleiding			
		15. Stelt PvE op voor opgraving of werkbegeleiding	
16. Keurt PvE goed			
17. Geeft opdracht tot directievoering van opgraving of werkbegeleiding	17. Geeft opdracht tot opgraving of werkbegeleiding (na offerteronde)		
		18. Realiseert directievoering tijdens opgraving of werkbegeleiding	
			19. Verricht opgraving of werkbegeleiding
20. Start eventuele beschermingsprocedure			

*

Bevoegd gezag: het bestuursorgaan dat het besluit neemt of de vergunning verleent. Op basis van afspraken met het rijk fungeert de provincie als bevoegd gezag inzake de archeologie voor niet vergunninghoudende gemeenten

**

Archeologisch adviseur: de archeologische adviseur is bij voorkeur een senior archeoloog bijvoorbeeld de, gemeentelijk, regionaal of provinciale archeoloog.

Degene die het Programma van Eisen (PvE) opstelt, is bij voorkeur niet dezelfde als degenen die het PvE gaat uitvoeren.